

Prográmmakategoriija 13.60 Sámi ulbmilat

Golut prográmmakategoriijas 13.60 juhkkjuvvon kapihttaliidda

					(1 000 ruvnnuid mielde)
Kap.	Namahus	Rehketdoallu 2025	Salderejuvvon bušeahtta 2026	Evttohus 2027	Pro- seantasaš rievdadus
560	Sámi ulbmilat	769 903	806 076	832 388	3,3
563	Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	14 462	10 394	10 713	3,1
	Submi kategoriija 13.60	784 365	816 470	843 101	3,3

Boađut prográmmakategoriijas 13.60 juhkkjuvvon kapihttaliidda

					(1 000 ruvnnuid mielde)
Kap.	Namahus	Rehketdoallu 2025	Saldere- juvvon bušeahtta 2026	Evttohus 2027	Pro- seantasaš rievdadus
3563	Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	9 333	3 377	3 502	3,7
	Submi kategoriija 13.60	9 333	3 377	3 502	3,7

Álgu

Sámit leat dohkkehuvvon Norgga álgoálbmogin. Ráđđehussii lea dehálaš čadahit dakkár sámepolitihka mii addá vejolašvuoda eanebuidda oahpásmuvvat sámi gillii ja kultuvrii, ja mii váikkuha soabadeapmái sámi servodagaiguin ja sámi servodagaid áddejupmái ja ovddideapmái. Vuodđolága § 108 mielde lea ráđđehusa ulbmil lámčit diliid nu ahte sámit besset seaillohit ja ovddidit gielaset, kultuvrraset ja servodateallimeaset. Norggas leat maiddái riikkaidgaskasaš geatnegasvuodát mat doibmet sámepolitihka láidestussan, earret eará ILO-konvenšuvdna nr. 169 álgoálbmogiid ja čeardaálbmogiid birra iehčanas stáhtain ja artihkal 27 ON-konvenšuvnnas siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid birra.

Sámediggi lea sámiid álbmotválljen orgána ja ráđđehusa deháleamos eaktudeaddji ja gulahallanguoibmi sámepolitihkalaš áššiin. Ráđđehusa viidásat barggu vuodđun leat dat ásašuslaš ja rievttálaš rámmat mat jo leat mearriduvvon sámepolitihka várás.

Gielda- ja guovlodepartemeanttas lea ovddasvástádus oktiieivehit stáhta politihka mii guoská sámiide Norggas, ja dat galgá geahččalit oaččohit áigái ollisvuoda ja oktavuoda surggiid ja hálddahusdásiid rasttideaddji politihkkii. Juohke fágadepartemeanttas lea ovddasvástádus čuovvulit stáhta sámepolitihka iežas suorggis.

Stáhtas lea ovddasvástádus sihkkarastit ahte sámit vuhtii válđojuvvojit ja ahte álbmotrievttálaš geatnegasvuodát doahttaluvvojit. Seammás vuordá stáhta ahte gielddat ja fylkkagielddat ieža ge, ja báikkálaš demokratiija oassin, maiddá čuovvulit iežaset geatnegasvuodaid sámi ássiid ektui. Ovdamearkka dihtii lea gielddain ovddasvástádus sámegiela oahpahusas.

Ráđđehus čuovvula Stuorradikki ávžžuhusmearrádusaid čuovvuleapmin Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta meannudeami dáruiduhttima ja vearrivuoda birra sámiid, kvenaid/norggasuopmelaččaid ja vuovdesuopmelaččaid vuostá, ja Gielda- ja guovlodepartemeanta oktiordne čuovvuleami. Bargu stuorradiggediedáhusain soabadanpolitihka birra mii galgá geigejuvvot 2027 čavčča, lea álggahuvvon. Ráđđehusas lea stuorra ja dehálaš ovddasvástádus dakkár politihka čadaheamis mii váikkuha viidásat soabadeapmái ja áigu doallat oktavuoda ja konsulteret Sámedikkiin ávžžuhusmearrádusaid čuovvuleami oktavuodas.

Ulbmilat prográmmakategoriijas

1. Sámit besset seailluhit ja ovddidit gielaset, kultuvrraset ja servodateallimeaset
2. Sámit servet almmolaš mearridanproseassaide
3. Sámit ožžot buriid ja dásseárvosaš bálvalusaid

Ulbmil 1 Sámit besset seailluhit ja ovddidit gielaset, kultuvrraset ja servodateallimeaset

Sámegielaid ja sámi ášahusaid nanosmahttin lea dehálaš go lea áigumuš sámi kultuvrra ja servodateallima sihkkarastit ja ovddidit. Sámediggi lea dán barggu guovddáš doaimmaheaddji. Sámediggi oázžu iežas válđojuolludusa kap. 560 poasttas 50, mii gokčá juolludusaid sámi gielaid, kultuvrra ja servodateallima nannemii ja ovddideapmái.

Eanet máhttu ja diehtu sámiid ja sámi diliid birra sáhttet maiddá eastadit vaššás dovddahemiid, vealaheami, stirdon guottuid ja heajos guottuid. Danne doarju Gielda- ja guovlodepartemeanta eanet doaibmabijuid mat váikkuhit eanet máhttui sámi dilálašvuodaid birra, earret eará sámi ofelaččaid ortnega bokte kap. 560 poasttas 55.

Ulbmil 2 Sámit servet almmolaš mearridanproseassaide

Guovdilis politihkalaš ulbmil lea dat ahte sámiin galgá leat duohta dadjamuš mearrádusain mat gusket sidjiide. Go lea sáhka doaibmabijuin mat gullet kap. 560 postii 50, ovdamearkka dihtii áššiin sámegielaid gáhttemis ja ealáhusovddideamis sámi kultuvrra ja identitehta vuodul, de lea lunddolaš ahte Sámediggi dahká mearrádusaid. Eará áššiin árvoštallet stáhtalaš eiseválddit sámiid beroštusaid earáid beroštusaid ektui ja dahket loahpalaš mearrádusaid. Dalle lea dehálaš ahte áššeguoimmit duodas besset leat mielde cealkimin iežaset oaivila.

Sámelága njuolggadusat konsultašuvnnaid birra sámi beroštusaiguin leat láchán dilálašvuodaid beaktilis ja buriid konsultašuvnnaide gaskal almmolaš eiseválddiid ja

Sámedikki, dahje eará sámi beroštusaid. Láhka fakkasta konsultašuvdnageatnegasvuoda buot hálddašandásiide, maiddá gielddaide ja fylkkagielddaide.

Ulbmil 3 Sámit ožžot buriid ja dásseárvosaš bálvalusaid

Ulbmil lea ahte sámit ožžot buriid ja dásseárvosaš bálvalusaid stáhtas, fylkkagielddain ja gielddain. Dat mearkkaša ahte almmolaš bálvalusat galget leat heivehuvvo bálvalusaid ulbmiljoavkku dárbbuide, earret eará nu ahte sámi geavaheaddjit dahje buohccit besset deaivvadit áššemeannudeddjiiguin ja bargiiguin geain lea heivvolaš giella- ja kulturgelbbolašvuohta. Dat guoská ovdamearkka dihtii go lea oktavuohta mánáidsuodjalusain, psyhkalaš dearvvašvuodasuodjalusain, bearašsuodjaluskantuvrrain, politiijain dahje buohccesiiddaiguin.

Lea servodatčuolbman ahte sámit eai oza veahki dannego sii eai luohte dasa ahte eiseválddiin lea buorre dáhttu sin ektui, dahje go bálvalusfálaldagain ii leat dárbbolaš sámi gelbbolašvuohta, ahte eai hálddaš sámegiella doarvái bures ii ge leat doarvái buorre kulturádejuvumi. Ollu surggiin servodagas lea stuorra dárbu sámi gelbbolašvuhtii, nu go oahpahasas, dearvvašvuodas, riektelágádusas ja almmolaš hálddašeamis. Ráđđehus oaivvilda ahte dakkár áŋgiruššansurggiid vuoruheapmi mii sáhtta leat mielde loktemin rekrutterema sámi mánáidgárddiide ja skuvllaide, sámi giella- oahpaheaddjeoahpuide ja dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš oahpuide, mearkkaša ollu boahttevaš jagiin.

Kap. 560 Sámi ulbmilat

		(1 000 ruvnuid mielde)		
Poas- ta	Namahus	Rehketdoallu 2025	Saldere- juvvon bušeahtta 2026	Evttohus 2027
50	Sámi giella, kultuvra ja servodateallin	747 514	782 881	807 335
51	Divvun	13 410	13 893	15 407
55	Sámi allaskuvla	8 979	9 302	9 646
Submi kap. 560		769 903	806 076	832 388

Poasta 50 Sámi giella, kultuvra ja servodateallin

Sámediggi lea sámiid álbmotválljen, politihkalaš orgána Norggas. Guovdilis politihkalaš ulbmil lea ahte sámiin galgá leat duohta váikkuhanfápmu mearrádusaide mat gusket sidjiide. Go lea sáhka áššiin mat gusket dušše dahje vuosttažettiin sámiide, de lea lunddolaš ahte Sámediggi dahká mearrádusaid, earret eará bušeahttaruđaid juogadeamis. Eará áššiin main ráđđehusas lea erenoamáš rievttálaš dahje politihkalaš ovddasvástádus sihkkarastit čađaheami, dahje go leat eará erenoamáš sivat, sáhtta leat riektá addit juolludemiid sierra bušeahttapoasttain, ovdamearkka dihtii oahpahusdoarjagiid sámegielas, Máhttodepartemeantta vuolde.

Ráđđehusas ii leat ovddasvástádus Sámedikki politihkalaš doaimmas dahje dain mearrádusain maid Sámediggi dahká politihkalaš orgánan. Ráđđehusas lea

ovddasvástádus, bajimus dásis, bearráigeahččat ahte juolludusat poasttas geavahuvvojit mearriduvvon ekonomiijanjuolggadusaid ja Stuorradikki bušeahtamearrádusaid vuodul.

Raporta

Ráđđehus bidjá jahkásaččat ovdan boahtteáiggedidolaš dieđáhusa sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra Stuorradiggái. Dieđáhus St. 8 (2025–2026) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin geigejuvvui Stuorradiggái njukčamánu 27. b. 2026. Dieđáhus gieđahallá sámeapolitihka rámmaid. Sámedikki jahkedieđáhus lea sierra mielddusin dieđáhussii. Jahkedieđáhusas boahťa ovdan mo Sámediggi geavaha stáhtabušeahtas juolluduvvon ruđaid.

Vuoruheamit ja bušeahttaevttohusat jagi 2027 várás

Sámediggi hálddaša juolludusa ollásit. Sámediggi dahká iešheanalís vuoruhemiid álbmotválljen, politihkalaš orgánan. Sámedikki mearrádusaid sáhtta lohkat čujuhusas sametinget.no.

Evttohuvvo geahpedit juolludusa 0,5 milj. ruvnnuin ruhtasirdimiid geažil Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) nammasaš hálddašan ja ekonomijastivrema direktoráhtii rehketdoallobálvalusaid doaimmaheapmái.

Oktiibuot evttohuvvo juolludit 807,3 milj. ruvnnu.

Čujuhuvvo ráđđehusa neahttasiiddu regjeringen.no prentosii Juolludusat sámi ulbmiliidda jagi 2027 stáhtabušeahtas mas oaidná buot juolludusaid Sámediggái ja eará sámi ulbmiliidda.

Poasta 51 Divvun

Juolludus galgá geavahuvvot Divvun-joavkku jodiheapmái, mii lea giellateknologalaš ovttadat UiT Norgga árkálaš universitehtas. Divvun ovddida sámi giellateknologiija ja doaimmaha earret eará divvunprográmmaid sáme-gielain maid sáhtta geavahit iešguđet dihtorvuodđovuogádagain.

Raporta

Divvun ávvudii 20-jagi doaimmas jagi 2025, ja eanebut ja eanebut geavahit Divvuma giellareaidduid, sihke dutkamii ja geavatlaš áigumušaide. Divvun-joavku oassálasttii maiddá deaivvadanbáikái, Lávdan Sámi Arena, Guovdageainnus. Divvun-joavku lea maiddá geahččaladdan suopmandovdamiid, movttiidahtti bohtosiin, ovtas Nasjonalbiblioteket nammasaš girjerájuin, ja dát ovtasbargui jotkojuvvui jagi 2026. Neahttaportála Borealum.org lea ođasmahttojuvvon ja viidáseappot ovddiduvvon jagi 2025. Portála čohkke dieđuid buot daid giellateknologalaš reaidduid birra mat leat Davviriikkaid smávva gielaid várás, ja galgá dahkat álkin gávdnat ja geavahišgoahtit reaidduid. Divvun lea dasa lassin mielde Standard Norgii gullevaš standardiserenjoavkkus mii galgá sihkkarastit ahte nátionála ja riikkaidgaskasaččat guoskevaš standárddat gokčat sáme-giela buriin vugiin.

Divvumis leat leamaš ollu álbmogii guoski doaimmat jagi 2026, ja sis lea oktavuohta geavaheddjiiguin sihke sosiála mediaid bokte ja ásašgalledemiid bokte. Divvumis leat maiddá viiddes riikkaidgaskasaš ovttasbargodoaimmat, earret eará riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid logijagi barggu oktavuodas.

Vuoruheamit ja bušeahttaevttohusat jagi 2027 várás

Divvun galgá joatkit giellareaidduid ođasmahttimiin, bajásdoallamiin ja buoridemiin, ja dahkat reaidduid sajáiduhttima ja automáhtalaš ođasmahttima álkibun. Dasto galgá Divvun ođasmahttit ja viidáseappot ovddidit teavsttas-hupmamii-vuogádaga, eanet jienaiguin, gielaiguin ja suopmaniiguin. Divvun galgá maiddá joatkit diehtajuohkima reaidduid birra guoskevaš geavaheddjiide, ja buoridit daid olahttivuoda sosiála mediain. Ovttasbargu guoskevaš birrasiiguin galgá jotkojuvvot.

Evttohuvvo lasihit juolludusa 1 milj. ruvnnuin, vástideaddji vuolidusain kap. 500 poasttas 21, dan geažil go ruđat fievrriduvvojit bargui sámi dahkujirpmiin. Sámi dahkujierpmi ovddideapmi sáhtá veahkehit čoavdit ollu daid hástalusaid maid sámi servodagat fertjit dustet. Dán suorggi teknologijaovddideapmi veahkeha nannet sámegielaid beaivválaš geavaheami, mii lea ráđdehusa ulbmil. Dat sáhtá maiddá dahkat resurssaid ja bálvalusaid eanet olahttin, ja láchit dilálašvuodaid dasa ahte sámi kultuvra sáhtá ovdánit ja heivehuvvot digitála máilbmái.

Evttohuvvo juolludit 15,4 milj. ruvnnu.

Poasta 55 Sámi allaskuvla

Juolludus galgá geavahuvvot jođihit Sámi ofelaš-ortnega, ja Sámi statistihka fágalaš guorahallanjoavkku.

Raporta

Ofelaš-ortnet vásiha stuorra beroštumi, ja ortnet viiddiduvvui njealji ofelaččas guđa ofelažžii jagi 2024 čavčča. Viiddideapmi lea geahpedan ofelaččaid bargonoađi, ja buoridan skuvlagalledankapasitehta. Ortnega ulbmiljoavkun lea joatkkaoahpahusa oahppit miehtá riikka. Ofelašortnet lea dehálaš veahkkin máhtu nannemis sámiid, sámi kultuvrra ja sámegielaid birra. Sámi allaskuvla lea ođasmahttan samiskeveivisere.no neahttasiiddu fágasisdoaluin mii čalmmustahtá sámi historjjá, kultuvrra ja servodateallima. Sii leat maiddá bargan čalmmustahttimiin ja almmuhemiin sosiála mediain.

Guorahallanjoavku almmuha juohke jagi prentosa Sámi logut mitalit – Čielggaduvvon sámi statistihkka. 2025 čavčča dat almmuhuvvui 17. gearde. Mánga artihkkala gieđahallet Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta fáttáid.

Vuoruheamit ja bušeahttaevttohusat jagi 2027 várás

Sámi ofelaččat galget joatkit iežaset barggu eanet dieđuid gilvimiin sámiid ja sámi diliid birra nuoraid gaskkas Norggas, ja vel joatkit neahttasiiddu samiskeveivisere.no

viiddideami diehtjuohkinarenan. Ofelaččaid diehtjuohkima mihttun lea eastadit vuortnuheami, vaššás dovddahemiid ja ovdagáttuid sámi álbmoga vuostá.

Sámi statistihka guorahallanjoavku galgá ovdal skábmamánu 15. b. juohke jagi geiget raportta Gielda- ja guovlodepartementii ja Sámediggái. Raporta galgá válddahit sámi servodaga dili ja guorahallat válljejuvvon, guovddáš ovdánanmearkkaid sámi servodagas Norggas.

Evttohuvo juolludit 9,6 milj. ruvnnu.

Kap. 563 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš

		(1 000 ruvnnuid mield)		
Poas- ta	Namahus	Salderejuvvon		Evttohus 2027
		Rehketdoallu 2025	bušeahtta 2026	
01	Doaibmagolut	6 890	7 017	7 211
21	Erenoamáš doaibmagolut, <i>sirdin vejolaš</i>	7 572	3 377	3 502
	Submi kap. 563	14 462	10 394	10 713

Poasta 01 Doaibmagolut

Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš Guovdageainnus lea fágalaččat iešmearrideaddji ásaš mii mearrida iežas ulbmiliid ja boadusgáibádusaid daid rájaid siskkobealde maid departemeanta mearrida. Guovddáša stivra dahká vuoruhemiid.

Guovddáš bargá guoddevaš boazodoalu ovddidemiin davviguovlluin, boazodoalloálbmogiid gaskasaš ovtasbarggu nannemiin, dieđuid gilvimiin máilmmi boazodoalu birra, árbedieđu ja diehtoovddideami seailluhemiin, ja dasto vel Boazodoalloálbmogiid máilmmilihtu ja sin riikkaidgaskasaš doaimmaid doarjumiin.

Raporta

Álgoálbmotovttasbargu Mongolia, Kiinná, Ruonáeatnama, Davvi-Amerihká ja Davviriikkaid ásašvuođat, organisašuvnnaiguin ja boazodoalloálbmogiiguin lea viidáseappot ovddiduvvon jagi 2025, earret eará báikkálaš gealbudeami prošeavtta bokte ja prošeavtta bokte mii kárte dálkkádatrievdamiid, globaliserema ja industriijahuksema váikkuhusaid Ártisa álgoálbmotservodagaide.

Guovddáš lea viidáseappot ovddidan ásašovttasbarggu Davvi-Amerihká ja EU universitehtaiguin ja dutkaninstituhtaiguin. Ovtas daiguin lea guovddášis oahppoprográmma davviguovlluid ártalaš álgoálbmotnuoraid várás.

Guovddáš lea bargan viidáseappot NOMAD Insigenous FoodLab konsepttain, ja ovtasbargá álgoálbmogiid biebmovuogádagaid oktavuodas ON biebmodille- ja eanadoalloorganisašuvnnain (FAO) ja DjO-prošeavttain Peatlands/Reindeer Herders and Resilience. Guovddáš ovtasbargá International Science Council (ISC) nammasaš organisašuvnnain transdisiplinára dutkama ja álgoálbmotmáhtu oktavuodas. Guovddáš lea

veahkkín lágideamen ON jagi mehciid ja pastoralisttaid (IYRP) várás jagi 2026. Sii leat maiddá bargan plánain ásahtit Dukha boazodoalloálbmogii guovddáša Mongolias.

Vuoruheamit ja bušeahttaevttohusat jagi 2027 várás

Guovddášis lea áigumuš bargat ođđa máhttostrategiijaiguin álgoálbmotovttasbarggu várás davviguovlluin ja joatkit barggu guoddevašvuodamihtuiguin ja álgoálbmotnuoraid movttiidahttimiin, erenoamáš deattuin dálkkádatheiveheapmái ja vuostegiedageavada dustemii. Guovddášis lea maiddá áigumuš joatkit barggu álgoálbmogiid biebmovuogádagaiguin, álgoálbmogiid dálkkádatmáhtuiguin ja árvoháhkamiin. Riikkaidgaskasaš polárajagi (IPY-5) plánenjoavku lea bovdén guovddáša bargat viidáseappot evttohusain organiseret álgoálbmotčállingotti IPY várás ovttas Inuit Circumpolar Conference (ICC) nammasaš organisašuvnnain Ruonáeatnamis.

Evttohuvvo juolludit 7,2 milj. ruvnnu.

Poasta 21 Erenoamáš doaibmagolud, sirdin vejolaš

Poasta gokčá goluid mat čatnasit olggobealde ruhtaduvvon prošeavttaide ja das leat seamma sturrosaš boadut kapihttala 3563 poasttas 02.

Poastta čađahuvvon doaimmaid raporterema várás, geahča máinnašumi poasttas 01.

Vuoruheamit ja bušeahttaevttohusat jagi 2027 várás

Evttohuvvo juolludit 3,5 milj. ruvnnu. Evttohuvvo ahte poastta juolludusa sáhtta rasttildit vástideaddji lassiboaduiguin kap. 3563 poasttas 02, gč. evttohusa romerlohkomearrádussan.

Evttohuvvo ahte Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš sáhtta álggahit prošeavttaid oktiibuot 5 milj. ruvnnu ovddas ovdalgo olggobealde ruhtadeapmi ollásit lea máksojuvvon, nu guhká go lea addon čadni doarjjalohpádus olggobealde áššeguimmiin. Viidáseappot evttohuvvo ahte guovddáš doarjjaruhtaduvvon prošeavttaid oktavuodas sáhtta posteret gullevaš goluid ja doarjjamáksimiid gaskavuoda ektui stáhtakássain, gč. romerlohkofápmudusevttohusa.

Kap. 3563 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš

		(1 000 ruvnnuid mield)		
Poas- ta	Namahuš	Rehketdoallu 2025	Saldere- juvvon bušeahtta 2026	Evttohus 2027
02	Máŋggalágan boadut	9 333	3 377	3 502
	Submi kap. 3563	9 333	3 377	3 502

Poasta 02 Mánnggalágan boadut

Postii čállojuvvojit daid prošeavttaid boadut maidda leat olggobealde ruhtadeamit Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáža namas. Dasa gulli golut čállojuvvojit kap. 563 postii 21.

Evttohuvo juolludit 3,5 milj. ruvnnu.